

Sive ergo editis siue bibitis siue aliquid facitis, omnia in gloria dei.) Per hæc subiecta declarauit in idolo edere inimicum esse deo quauis licet conscientia. Ad opprobrium enim dei unius hæc diabolo dedicatur. Nam in gloria dei edere & bibere & aliquid facere hoc est, ut sub inuocatione creatoris cum modestia conuiuium celebretur. In gloria enim dei aliquid fit, cum in actibus & cõuersatione Christiani deus laudatur, uel cum filiorum procreatio à deo speratur. ¶ Sine offensione estote Iudæis & Græcis & ecclesiæ dei.) Sic temperandam conuersationem nostram docet, ut nullus in ea scâdalum patiatur. Offensio ergo Iudæis fit, cum idola quæ illi obominantur, Christianum qui se dicit legẽ & prophetas accipere, uident non horrere. Græcis uero, id est gentilibus, hæc est offensio, si in eo in quo sunt non solũ non arguantur, sed & promptiores fiant, dum non uirãtur uota idolorũ illorũ. Ecclesiæ autẽ dei fit offendiculum quando quosdam ex numero suo uidet his quæ inimica sunt deo adherere. ¶ Sicut ego omnibus per omnia placeo, non quærens quod mihi utile est, sed multis ut salui fiant.) Omnibus per omnia placere, est sine scandalo cuiusquam agere ad profectum utilitatis illorum, ut & illis & huic sit utile.

~~CAPVT XI.~~

Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.) Humanum est quod dicit, ut imitatores eius simus, qui à deo nobis magister indultus est. Si enim hic dei imitator est, quare nos non hominis, quia sicut deus pater misit Christum magistrum & autorem uitæ, ita & Christus misit apostolos nobis magistros, ut eorũ imitatores essemus, quia eius esse nõ possumus. Ita enim ait dominus ad patrem: Sicut me misisti in hunc mūdũ: ita & ego misi eos in hunc mundum. Et quia digni imitatores eius erant futuri, subiecit: Et pro eis sanctifico me **Q** ipsum.

Ioan. iij

ipsum. ¶ Laudo autem uos fratres quod omnia mea memoria retinetis, & quomō ubiq; trado traditiones meas, tenetis.) Postquā mores & conuersationem illorum arguit, nunc traditiones uult corrigere. Ideo non hoc confirmat, sed succenset eis, quia cum esset apostolus eorum, immemores erāt traditionum eius, neq; quod adhuc nō didicerant, ex aliarum ecclesiarum traditione sequebantur, ac per hoc quasi nouiter tradit illis dicens.

Volo uos scire, q̄a omnis uiri caput Christus est.) Ad autoritatem retulit, quia omnis homo a deo quidem, sed per Christum. ¶ Caput autem mulieris uir.) Quia quamuis & mulier per Christum, de uiro tamen facta est, ac per hoc subiicitur uiro. ¶ Caput autē Christi deus.) Dignum est ut filij caput pater dicatur, quasi genitor eius. Aliter tamen caput uiri Christus est, & aliter uir mulieris, & aliter deus caput Christi est. De us autem ideo caput Christi est, quia de eo ipso genitus est. Mulieris uero idcirco caput uir est, quia ex eius costa dei uirtute formata est. Christus autem ideo caput uiri est, quia per ipsum cum non esset formatus est. Vna ergo distinctio diuersam habet intelligentiam, quia & personae discrepant & substantiæ.

Omnis uir orans aut prophetans uelato capite, de turpat caput suum.) Orare dicit deprecari. Prophetare autem aduentum fore domini uoce symboli post orationem effari. ¶ Omnis autem mulier orās aut prophetans non uelato capite, confundit caput suū. Vnum est enim atq; id ipsum, ut decaluata. Si autem non uelatur mulier tondeatur, Si autem turpe est mulieri tōderi aut decaluari, uelut caput. Vir enim non debet uelare caput, cum sit imago & gloria dei.) Quāuis una substantia sit & uir & mulier, tamen quia uir caput est mulieris, anteponendus traditur, ut per causam & traditionem maior sit non per substantiam. Inferior ergo mulier uiro est, portio enim ei⁹ est, quia origo mulieris uir est. Ex eo enim est, ac per hoc obnoxia uidetur mulier

Vir uiro, ut imperio eius subiecta sit. **H**onorificentiam, & dignitatem uiri obstare dicit ne uelet caput. Imago enim dei non congruum est ut ueletur: abscondi enim non debet. **¶** Del enim gloria uidetur in uiro, mulier autem gloria uiri est. **¶** Multum distat inter gloriam dei & gloriam uiri. **¶** Vir enim ad imaginem dei factus est, non mulier. Hæc est autem imago dei in uiro, quia unus deus unum fecit hominem, ut sicut ab uno deo sunt oia, ita essent & ab uno homine omnes homines, ut uni dei inuisibilis, unus homo uisibilis imaginem haberet in terris, ut un^o deus in uno homine uideretur aut oritate unius principij conseruare ad confusionem diaboli, qui sibi neglecto uno deo, dominum & diuinitatem uoluit usurpare. **¶** Quod propheta Ezechiel significat, & Apostolus idem. **¶** Ita enim: Ita ut in templo dei sedeat ostendens se quasi sit deus. **¶** Non est enim uir ex muliere sed mulier ex uiro. **¶** Etenim non est creatus uir propter mulierem, sed mulier propter uirum, propterea debet mulier potestatem habere supra caput propter angelos. **¶** Potestatem uelamen significauit. Angelos episcopos dicit, sicut docetur in Apocalypsi Ioannis. Et quia utique homines sunt, quod non corripent plebem arguuntur, & quod rectum est in illis laudatur. **¶** Mulier ergo idcirco debet uelare caput, quia non est imago dei, sed ut ostendat subiecta. **¶** Et quia præuaricatio per illam inchoata est, hoc signi debet habere, ut in ecclesia propter reuerentiam episcopalem non habeat caput liberum sed uelamine testu. **¶** Nec habeat potestatem loquendi, quia episcopus personam habet Christi. **¶** Quasi ergo ante iudicem, sic antee episcopum quia uicarius domini est, propter reatus originem subiecta debet uideri. **¶** Veruntamen nec mulier sine uiro, nec uir sine muliere in domino. **¶** Ideo in domino, quia deus ex uno fecit ambos & unum: una enim caro & unum corpus sunt in domino, hoc est, secundum dominum qui creauit. **¶** Deniq; qui non credunt mulierem de uiro sumptam, hi sine domino, uel non secundum deum

2. Thes. 2

Q 2 credunt

credunt hominum originem. ¶ Nam sicut mulier de uiro, ita & uir per mulierem.) Hoc firmavit quod dixit, quia ambo unū sunt in natura, quia origo mulieris uir est, sicut legitur in Genesi, factum à domino creatore. ¶ Omnia autem ex deo.) Postquàm gradatim exposuit singula ut omnia deo subijceret, unum seruans principium ait: Omnia autem ex deo, ut neque mulier subiectionis suę causa cōtristaretur, neque uir quasi exaltatus superbiret. ¶ Vos ipsi iudicate, decet mulierem non uelatam orare deum?) Hinc est unde superius illis per ironiā succenset dicens: Laudo, quia omnia mea memoria retinetis, & quomodo ubique trado, traditiones meas tenetis. Cum enim hæc esset traditionis ratio, ut uelata essent mulieres in ecclesia, illi contra reuelatas eas in ecclesia patiebantur. Ideoq; iam non autoritate traditionis quam neglexerant, sed per ipsam naturam suadere illis nititur ueritatē dicens. ¶ Nec ipsa natura docet uos, quia uir quidem si comam habuerit ignominia est illi.) Hoc secundum legem locutus est: prohibet enim uirum esse comatum. ¶ Mulier autem si comam habuerit, gloria est illi, quoniam coma pro uelamine data est ei.) Naturaliter hoc honestum & prope modum decretum uult esse, ut uelata mulier satisfaciat & gratias agat deo. Coma ergo indicium uelaminis est, ut naturæ & uoluntas addatur. Denique nulla mulier reuelata adit potestatem. ¶ Si quis autem uidetur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus neque ecclesia dei.) Post rationem redditam ut contentiosos uincat, autoritatem interponit, quia neque iudaismus hoc habuit. Vnde dicit: Neque nos neque ecclesia dei, ut neque Moyses neque saluator sic tradiderit. ¶ Hoc autem præcipio non laudans quod non in melius sed in deterius conuenitis.) Quomō particulatim conuersationem illorum per correctionē emendat, ita & traditiones illorum, non laudans utiq; sed uiruperans eos.

Primum enim.) Primum dicendo, genus peccati ostendit unde orti sunt errores quos reprehendit, ubi

ubi enim dissentio est, nihil rectum est. ¶ **Conuenientibus uobis in ecclesiam, audio dissensiones esse & partim credo, Oportet em̄ & hæreses esse, ut & qui probati sunt manifesti fiant inter uos.**) Sciendo nonnullos mente corruptos uersutia diaboli, dicit, oportet hæreses esse, non utiq; uoluit nec optauit, sed quia sint, futurum dixit, sicut & dominus: Oportet, inquit, uenire scādala, & oportet filium hominis pati, præsciens quia Iudas proditor erat futurus. ¶ **Ut probati autem, cum dicit manifesti fiant inter uos, illos significat qui in traditione accepta durātes, exemplum probationis erant Euangelicæ disciplinæ ad condemnationem cæterorum.** Hi sunt quos in capite epistolæ significat, eo quod dicerēt: **Nos uero Christi, cum aliij dicerent: Ego Pauli, ego Apollo.** ¶ **Conuenientibus igitur uobis in unum iam nō est dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim uestrum propriam cœnam præsumit in manducando, & alius quidem esurit, alius ebruius est. Nunquid domos non habetis ad edēdum & bibendum, aut ecclesiam dei contemnitis, & confunditis non habentes.**) Hos notat qui sic in ecclesiam conueniebant, ut munera sua offerentes, aduenientibus presbyteris, quia adhuc rectores ecclesijs non omnibus locis fuerant constituti, totum sibi qui obtulerat uendicaret schismatis causa. Dissensiones enim inter eos pseudo apostoli seminauerant, ita ut oblationes suas zelaretur, cum una atq; eadem prece, omnium oblationes benedicerētur, ut hi qui, ut assolet fieri non obtulerāt, aut unde offerrent non habebant, pudore correpti confunderentur, non sumentes partem, & tam cito illud agebant, ut superuenientes non inuenirent quod ederent. Ideoq; si sic, inquit, conuenitis ut unusquisque suum summat, domi hæc agenda nō in ecclesia, ubi unitatis & mysterij causa conuenitur, non dissensionis & uentris. **Munus enim oblatum totius populi sit, quia in uno pane omnes significantur. Per id enim quod unum sumus, de uno pane omnes nos sumere oportet.** ¶ **Quid dicam uobis, Laudo uos, in hoc non laudo.**) Apertum est: depre-

Mat. 18
Luc. 9

Q; hense

hensio & correpto errore, ut de cætero corrigant & sci-
ant hoc uerum, quod dudum in primordijs ipsi didice-
rant, formam illis quæ à saluatore in re huiusmodi data
est, iterat dicens.

Ego em̄ accepi à domino quod & tradidi uobis, qu-
niam dominus Iesus in qua nocte tradebatur ac-
cepit panem & gratias agens fregit & dixit, hoc
est, corpus meum quod pro uobis frangitur, hoc facite
in mei commemorationem. Simili modo & calicē post-
quam cœnatum est dicens: Hoc poculum nouum testa-
mentum est in meo sanguine, hoc facite quotienscunque
hibetis in mei commemorationem. Ostendit illis my-
sterium eucharistiæ inter cœnandum celebratum nõ cœ-
nam esse. Medicina enim spiritalis est, quæ cum reueren-
tia degustata, purificat sibi deuotum. Memoria enim re-
demptionis nostræ est, ut redemptoris memores, maio-
ra ab eo consequi mereamur. Mortem domini annũ-
ciantes donec ueniat. Quia enim morte domini liber-
rati sumus, huius rei memores, in edendo & potãdo car-
nem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt significa-
mus, nouum testamentum in his consecut, quod est no-
ua lex, quæ obedientem sibi tradit cœlestibus regnis.
Nam & Moses accepit sanguine uituli in parera asper-
sit filios Israël dicens: Hoc est testamētũ quod disposuit
deus ad uos. Hoc figura fuit testamenti, quod dominus
nouum appellauit per prophetas, ut illud uet⁹ sit quod
Moses tradidit. Testamentum ergo sanguine constitu-
tum est, quia beneficij diuini sanguis testis est, in cuius ty-
pum nos calicem mysticum sanguinis ad tuitionem cor-
poris & animæ nostræ percipimus, quia sanguis domi-
ni sanguinem nostrum redemit, id est, totum hominem
saluum fecit. Caro enim saluatoris pro salute corporis,
sanguis uero pro anima nostra effusus est, sicut pri⁹ præ-
figuratum fuerat à Mose. Sic enim ait: Caro, inquit, pro
corpore uestro offertur, sanguis uero pro anima, ideoq;
non manducandum sanguinem. Si igitur apud ueteres
imago fuit ueritatis quæ nunc apparuit & manifestata

est

est in saluatoris aduentu, quō hæreticis contrariū uide-
tur, uetus nouo, cum ipsa sibi inuicem testimonio sint.

Itaq; quicumq; ederit panem hunc aut biberit calicē
domini indigne dño, reus erit corporis & sanguinis
domini.) Indignum dicit esse domino qui aliter my-
sterium celebrat quā ab eo traditum est. Non enim po-
test deuotus esse qui aliter præsumit, quā datum est ab
autore. Ideo præmonet ut secū dum ordinem traditum,
deuota mens sit accedentis ad eucharistiam domini.

Quoniam futurum est iudicium, ut quemadmodum ac-
cedit unusquisq; reddat causas in die domini Iesu Chri-
sti, quia sine disciplina traditionis & conuersationis quī
accedunt, rei sunt corporis & sanguinis domini. Quid
est autem reos esse pœnas dare mortis domini, occisus
est enim pro his qui beneficium eius in irritum ducunt.

¶ Probet autem se homo, & sic de pane edat & de pocu-
lo bibat. Qui enim manducat & bibit indigne iudicium
sibi ipsi manducat & bibit, non discernens corpus domi-
ni.) Deuoto animo & cum timore accedendum ad cō-
munionem docet, ut sciat mens reuerentiam se debere

ei. ad cuius corpus sumendum accedit. Hoc enim apud
se debet iudicare, q̄a dominus est, cuius in mysterio san-
guinem potat, qui testis est beneficii dei. Quem nos si

cum disciplina accipiamus, non erimus indigni corpore
& sanguine dñi: gratias enim uobis debimur reddere re-
demptori. ¶ Ideo multi in uobis inualidi & ægroti,
& dormiunt multi.) • Ut uerum probaret, quia exa-
men futurum est accipientium corpus domini, iam hic

imaginem iudicij ostendit in eos qui inconsiderate cor-
pus domini acceperant, dum febribus & infirmitatibus
corripiebantur, & multi moriebantur, ut in his cæteri
discerent, & paucorum exemplo terri emendarentur,
non inultum scientes corpus domini negligenter acci-
pere, & eū quem hic pœna distulerit grauius tractari fo-
re, quia contempsit exemplum. ¶ Quod si nosmetipsos
discerneremus, non urique iudicaremur. Dum iudica-
mur autem à dño corripimur, ut non cum hoc mundo